

INFOBULLETIN

Nadačního fondu obětem holocaustu

ČERVEN 2015

Milí čtenáři...

Letní InfoBulletin je plný informací o naší činnosti v první polovině roku a uskutečněných projektech s naší podporou. Naleznete v něm také pozvánky na již zavedené festivaly židovské kultury a na mimořádnou výstavu Osvětimské album. Vzpomínáme na pana Pavla Stránského, který nejednou vyslal naši prosbu hovořit o své zkušenosti šoa ve školách. Pavel Stránský zemřel 27. března, v našich srdcích zůstává, necht' je jeho duše přijata do svazku živých. Dočtete se také o unikátním Motýlím projektu.

Právě vydáváme výroční zprávu za uplynulý rok, těší nás, že jsme se dohodli na spolupráci s fotografem Jindřichem Buxbaumem. Zpráva je k přečtení na našich internetových stránkách, případně pište, rádi vám tištěnou verzi zašleme.

Krásné léto!

Marta Malá, ředitelka

Fotografie Jindřicha Buxbauma ilustrují naši výroční zprávu za loňský rok.

InfoBulletin vydává Nadační fond obětem holocaustu jako informační periodikum určené partnerským organizacím a žadatelům o nadační příspěvek. Adresa kanceláře: Legerova 22/1854, 120 00 Praha 2. Telefon: 224 261 615, 224 261 573, fax: 224 262 563. E-mail: info@fondholocaust.cz. Internet: www.fondholocaust.cz. Bulletin zapsán do evidence periodického tisku Ministerstva kultury ČR pod ev. číslem MK ČR E 16905. Kontakty: Marta Malá, ředitelka: mala@fondholocaust.cz, 224 261 615 • Andrea Fictumová, koordinátorka programů Péče, Připomínka, Budoucnost: fictumova@fondholocaust.cz, 224 261 573 • Ester Karasová, finanční manažerka: karasova@fondholocaust.cz, 224 261 573 • Tereza Váňová, odborná pracovnice: vanova@fondholocaust.cz

Z obsahu čísla

Z NAŠÍ ČINNOSTI

Mechanchim III	3
Seminář o paliativní péči	4
Limmud ČR–SR	4
Kavárna Jsem Žid a zdrav	4
Living with Dignity	5
Mimořádné výběrové řízení v programu Obnova	5

PROGRAM PÉČE

Sociální poradenství v ŽO Karlovy Vary	6
Vyhlašujeme výběrové řízení	7

PROGRAM PŘIPOMÍNKA

Holocaust v Tışnově 1941–1945	8
Za ostatním drátem	9

PROGRAM OBNOVA

Symbolika židovských náhrobků: Gabaj cedaka	10
--	----

PROGRAM BUDOUCNOST

Boskovický Festival pro židovskou čtvrť	12
Podprogram Naše budoucnost: Projekty Lauderových škol	15

PŘÍBĚH

Láska za časů Osvětimi	16
------------------------------	----

INFO

Motýlí projekt v Lauderových školách	18
Kalendář námi podpořených akcí	19

POZVÁNKY

Festival Šamajim	11
Osvětimské album	14
Koncerty v Jeruzalémské synagoze	20

MECHANCHIM III

Seminář pro učitele a lektory židovských vzdělávacích institucí

V březnu 2015 jsme uspořádali již třetí ročník semináře MECHANCHIM pro učitele a lektory židovských vzdělávacích organizací. Letošní seminář byl stejně jako vloni dvoudenní a byl rozdělený na sekci pro učitele židovských škol a školek (pondělí 23. 3.) a na část pro komunitní pracovníky (úterý 24. 3.) zabývající se židovským vzděláváním. V první části semináře vystoupil výkonný ředitel Lauderovy nadace rabi Josh Spinner a ředitelka Berlin Beth Zion Schule Judith Zinner. První jmenovaný vystoupil s velmi kontroverzní přednáškou o cílech v židovských institucích a v diskusi vyzval účastníky k reflexi praxe jejich vlastních škol. Judith Zinner připravila workshop, ve kterém se s frekventanty zamýšlela nad základními principy, které učitelé uplatňují při výběru aktivit k jednotlivým židovským tématům a zároveň dala celou řadu praktických příkladů a tipů k tématu Pesach. Během druhého dne prošli účastníci dvěma workshopy koordinátorky programů budapeštské komunity Baalint Zsuzsi Fritz, ve které se učili novým

postupům a strategiím při efektivním plánování, provádění a vyhodnocování židovských projektů.

Letošní seminář byl bezesporu nejúspěšnějším ročníkem v historii pořádání těchto vzdělávacích setkání. Učitelé, kteří se Mechanchim zúčastnili, ve zpětných vazbách oceňovali nejen vysokou úroveň prezentací, ale také možnost výměny zkušeností s kolegy z ostatních organizací, možnosti získání zpětné vazby na svou práci i velmi podstatnou možnost získání podpory při sdílení problémů s ostatními učiteli. Jsme velmi rádi, že se seminář MECHANCHIM stal etablovanou platformou pro setkávání českých židovských učitelů a pomohl k propojení jednotlivých organizací a faktickému vytvoření profesní skupiny českých vzdělavatelů.

Seminář MECHANCHIM letos finančně podpořili L. A. Pincus Fund For Jewish Education in the Diaspora, American Jewish Joint Distribution Committee, Dutch Jewish Humanitarian Fund, Nadace Židovské obce v Praze a Židovská obec v Praze.

Seminář o paliativní péči

PALIATIVNÍ PÉČE A DOPROVÁZENÍ V SOCIÁLNÍCH SLUŽBÁCH

V pondělí 30. března 2015 jsme uspořádali další z řady seminářů pro sociální a zdravotní pracovníky z židovských obcí v ČR. Tentokrát byl seminář akreditovaný a byl zaměřen na možnosti paliativní péče a doprovázení nevlé-

čitelně nemocných. Celkem se ho zúčastnilo 11 pracovníků z židovských obcí v ČR. Lektorovala Mgr. Milena Vaňková ze Vzdělávacího institutu Středočeského kraje.

LIMMUD ČR-SR

Tereza Gafna Váňová a Marta Malá již podruhé jako členky organizačního týmu připravovaly setkání zejména židovských rodin s dětmi LIMMUD, které organizuje Federace židovských obcí v ČR. Několikadenního pobytu se zúčastnilo více než 150 osob, z nichž více než polovinu tvořily děti. Nejsme jen dárce, ale aktivně se podílíme na rozvoji židovské komunity.

KAVÁRNA JSEM ŽID A ZDRÁV

V úterý 21. dubna jsme ve spolupráci s Café Jedna uspořádali druhou kavárnu z cyklu JSEM ŽID A ZDRÁV, ve které od začátku roku 2015 představujeme zajímavé židovské osobnosti českého veřejného prostoru. Kavárna byla ten-

Kavárna Jsem Žid a zdrav

Z konference *Living with Dignity*

tokrát vyloženě ženskou záležitostí – v panelu zasedla politická umělkyně a aktivistka Tamara Moyzes a spisovatelka Irena Dousková, debatu tradičně moderovala Irena Kalhousová. Obě umělkyně v panelu hovořily o svých názorech na současnou politickou scénu, o svých uměleckých projektech, o možnostech a způsobech reflexe společenského dění v umění i o svém vztahu k Izraeli a české nebo slovenské židovské komunitě. Kavárny se zúčastnilo na 40 posluchačů a posluchaček.

Kavárna se uskutečnila s finanční podporou American Jewish Joint Distribution Committee.

LIVING WITH DIGNITY

Ve dnech 26. a 27. května se v Praze uskutečnila mezinárodní konference **LIVING WITH DIGNITY**, kterou pořádal Evropský institut odkazu šoa. Blíže se o konferenci dočtete v samostatném článku Anežky Nekovářové v příštím InfoBulletinu. Ředitelka NFOH Marta Malá vystoupila s příspěvkem o péči, které se dostává

přeživším holocaust v České republice. Prostor panelu byl zkrácen, a tak nestihla poděkovat všem spolupracovnicím a spolupracovníkům. Činí tak na tomto místě, děkuje koordinátorce grantů Claims Conference Dítě Šnajdrové z Federace židovských obcí v ČR, všem sociálním pracovnícům a pracovníkům v židovských organizacích. Společnými silami poskytujeme co nejlepší péči a naše (spolu)práce může být příkladem pro jiné země.

MIMOŘÁDNÉ VÝBĚROVÉ ŘÍZENÍ V PROGRAMU OBNOVA

Vyhlásili jsme dodatečné výběrové řízení na podporu projektů rekonstrukce židovských památek ještě v roce 2015, a to díky dotaci Ministerstva kultury. O podporu se uchází 14 projektů z celé České republiky, správní rada rozhodla o rozdělení částky 9 milionů Kč ve druhé polovině června. Výsledek řízení bude uveřejněn na našich internetových stránkách. Již nyní děkujeme ministerstvu za podporu.

Sociální poradenství v ŽO Karlovy Vary

Lukáš Květoň pracuje jako sociální pracovník v Židovské obci v Karlových Varech již sedmým rokem. Vystudoval obor Zdravotně sociální péče na Lékařské fakultě UK v Plzni. Lukášovi jsem položila pár otázek.

● **Lukáši, pracuješ jako sociální pracovník v židovské obci od února roku 2009. Když se ohlídeš zpět, co ti tato práce přinesla, nebo naopak vzala?**

● Přinesla mi velmi mnoho, poznal jsem spoustu zajímavých lidí. Propojil se můj koníček, což je historie, s prací, a to vnímám jako velké štěstí. Navíc mi ta práce dává velký smysl. Mám možnost alespoň trochu napravit křivdy, které mým klientům osud připravil. A co mi vzala? Asi nic konkrétního. Někdy je to psychicky náročné, být neustále v kontaktu s lidmi s tak těžkými traumaty, jako byl holocaust. Na druhou stranu je pro mě hodně inspirativní, když vidím, že se lidé s takovou zkušeností, jakou byl holocaust, dokáží radovat ze života. Naše drobné problémy tak ztrácejí význam.

● **Jak pečuješ o své klienty a kolik jich máš?**

● V současné době mám 20 klientů, z toho 17 přeživších holocaust. Jde nám o to, aby tito staří a často velmi nemocní lidé mohli žít co nejdéle doma mezi svými. Moje práce spočívá v tom, zajistit těmto lidem vše, na co mají nárok, a koordinovat domácí péči o ně. V Karlových Varech spolupracujeme s agenturami domácí péče a domácími zdravotními službami. Přeživší lidé jsou často sami, proto připravujeme různá setkávání na ŽO a využíváme dobrovolníky, kteří je doma navštěvují. Bohužel nás v poslední době klienti vzhledem k jejich věku opouštějí, ale stále se mi v našem regionu daří vyhledávat další osoby, které spadají do kategorie přeživších holocaust. Jsou to většinou tzv. ukrývané děti, často ani nevědí, že mají nárok na různá odškodnění.

● **Mění se jejich potřeby, jak stárnou?**

● Samozřejmě, jak jim přibývá let, stávají se více potřebnými a péče o ně je časově náročnější. To velmi zatěžuje i jejich příbuzné, kteří se na péči podílejí. Snažím se tedy zajistit domácí péči tak, aby rodinní pečující měli možnost oddechu. Díky podpoře Claims Conference, která dotuje domácí péči o přeživší holocaust, si můžeme dovolit zajistit domácí péči podle potřeby přeživších i jejich rodiny. To je velká výhoda.

● **Připravuješ výstavu a publikaci, můžeš vše přiblížit čtenářům?**

● Jde o soubor svědectví o holocaustu od přeživších na Karlovarsku. Pokud má klient zájem, natáčím jeho vzpomínky, a ty pak zůstanou v archivu Židovské obce Karlovy Vary, anebo je dále publikujeme při různých příležitostech a výročích. Stalo se to vlastně jednou z efektivních činností mé práce. Protože pro naše klienty, kteří dlouho nemohli o svých zážitcích hovořit, je každé zveřejnění a konfrontace jejich příběhu (vzpomínek) se širokou veřejností velmi dů-

ležitým momentem pro jejich možné vyrovnání se s utrpením, které prožili. Spolupracuji také s organizací Post Bellum, kde se v archivu Paměť národa vzpomínky našich klientů objevují. V mnoha případech jsem byl první, komu své traumatické vzpomínky podrobně vyprávěli. To mě činí odpovědným za to, abych tyto vzpomínky předal dál. Zveřejnění jejich svědectví je pro mě způsob, jak s těmito silnými a tragickými příběhy nebýt sám. Do současné doby se mi podařilo shromáždit přes dvacet svědectví holocaustu od lidí, kteří se na Karlovarsku narodili nebo se sem po válce přistěhovali. Kniha bude doplněna dobovými fotografiemi a dokumenty. Pokud vše dobře půjde, kniha by mohla vyjít ke konci příštího roku. Publikaci však bude letos v září předcházet výstava v karlovarské Krajské knihovně, kde budou na jednotlivých bannech medailonky pamětníků. Jde mi také o to, představit karlovarské veřejnosti zajímavé osobnosti, o kterých lidé často ani nevědí, že žijí v jejich sousedství.

■ af

Vyhlášíme výběrové řízení v programu Péče

- projekty sociální, zdravotní a psychologické péče o oběti holocaustu, i potřebné z řad druhé generace
- preferujeme služby poskytované dle Standardů sociálních služeb Ministerstva práce a sociálních věcí a dle Zákona o sociálních službách č. 108/2006 Sb.
- upřednostňujeme aktivizační služby (provoz denních center a další aktivity, které podpo-
- rují kontakt s komunitou, terapeutické činnosti rozvíjející a udržující osobní a sociální schopnosti klientů)
- sociální práce a poradenství
- domácí péče, pečovatelské služby
- rezidenční péče
- osobní asistence
- vzdělávání poskytovatelů služeb

Uzávěrka pro příjem žádostí je 11. září 2015. NFOH v tomto programu rozdělí 4,5 mil. Kč. Není stanovena maximální částka na jeden projekt.

Žádat mohou zejména organizace sdružené ve Federaci židovských obcí v České republice, dále spolky, obecně prospěšné společnosti, účelová zařízení církví a náboženských společenství, veřejnoprávní instituce, příspěvkové a další organizace registrované v České republice. Žádost se podává na předepsaných formulářích NFOH, formuláři Žádosti o nadační příspěvek a Rozpočtovém formuláři spolu s povinnými přílohami. Formuláře a další informace k výběrovému řízení jsou k dispozici na našich stránkách www.fondholocaust.cz.

■ af

Holocaust v Tišnově 1941–1945

Continuum Vitae

Projekt začal začátkem roku 2014 pátráním po osudech osob, které v Tišnově žily a nepřežily 2. světovou válku. Byly natáčeny vzpomínky s pamětníky (paní Ochrymčuková, pan Zelinka, pan Fruhwirt). Podařilo se najít Tišnovana pana Karla Pollaka (Charlieho Ponížila), který holocaust přežil a natočil pro SURVIVORS OF THE SHOAH VISUAL HISTORY FOUNDATION v roce 1996 své neuvěřitelné vzpomínky. Všechny tyto záběry a materiály byly použity ve filmu **ZMIZELÍ SOUSEDÉ – TIŠNOV 1941–1945**, který je určen nejen pro žáky škol v Tišnově, ale i pro všechny obyvatele Tišnova.

Občanské sdružení **CONTINUUM VITAE** uspořádalo v dubnu 2014 v Muzeu města Tišnova tři workshopy pro žáky základních škol a gymnázia, kde se děti seznámily s osudy 15 lidí, kteří nepřežili holocaust. Materiály z workshopu byly společně s filmem na DVD předány do škol v Tišnově k využití ve výuce. K filmu je pro školy vytvořen i pracovní list. Do Tišnova přijela také v dubnu 2014 na besedu paní Erika Bezdičková, která jako třináctiletá prošla Osvětím a přežila hrůzy války.

STOLPERSTEINE německy znamenají „kameny, o které zakopnete“. Tyto kameny zmizelých, jak

se jim někdy také říká, se objevily i v chodnících našeho města před domy, kde kdysi naši sousedé bydleli a za druhé světové války nenávratně zmizeli. Za účasti zakladatele **STOLPERSTEINE** pana Guntera Demniga byly položeny v pondělí 15. 9. 2014 čtyři kameny – jeden na náměstí Komenského u domu, kde bydlela Sofie Spitzová, a tři na Brněnské 9 u domu rodiny Stránských. Při pokládání kamenů četl Boris Selinger ze Židovské obce v Brně hebrejsky kadiš.

V sobotu 20. 9. 2014 bylo položeno dalších jedenáct kamenů (Kellnerovi – Jungmannova 85/86, Pollakovi – Dvořáčkova 66, L. Österreicher – Klášterská 355), při kterých zajistila hudební a pěvecký program **ZUŠ Tišnov**. Bývalý starosta ing. Petr Fruhwirt přispěl osobní

mi vzpomínkami. Starosta ing. Tomáš Komprš pak přidal osobní vzpomínku na svého dědečka pana Svánovského, který pracoval v obchodě u Kellnerů jako obchodní příručí. Poté následovala vernisáž výstavy v Muzeu města Tišnova s názvem **Židé v Tišnově – Holocaust 1941–1945**, kde se rovněž promítal výše zmíněný film o tišnovských Židech. Přítomna byla i poslední manželka Charlieho Ponížila. Charlie Ponížil a jeho matka jako jediní z Tišnova holo-

rádi v Tišnově zavedli pamětní akci, která by se konala každý rok vždy 4. dubna, kdy z Tišnova transporty odjelo nejvíce osob.

Do projektu jsou zapojeny všechny tišnovské školy, základní umělecká škola, Podhorácké muzeum v Předklášteří a Muzeum města Tišnova. Projekt je podporován Židovskou obcí Brno, městem Tišnov, Nadačním fondem obětí holocaustu, majiteli domů a sponzory, Muzeem romské kultury a dalšími.

■ **Libuše Beranová**
koordinátorka projektu

caust přežili. Kromě pamětních kamenů jsou na všech pěti domech umístěny cedulky s QR kódy pro chytré telefony, díky nimž si můžete na WWW.TISNOVINY.CZ přečíst podrobně o osudech lidí, kteří v domech bydleli.

V roce 2015 pokračujeme v hledání dalších osudů zmizelých sousedů, připravujeme vydání knihy, ve které budou v jedné kapitole uvedeny osudy zmizelých sousedů v Tišnově. Křest této knihy se plánuje na 23. 6. 2015 od 17.00 v kině Svratka v Tišnově. Do budoucna bychom také

Za ostnatým drátem

Severočeské muzeum v Liberci vydalo s naší podporou na konci roku 2014 velmi zajímavou publikaci **ZA OSTNATÝM DRÁTEM**, která podrobně mapuje čtyři desítky poboček koncentračních táborů Auschwitz, Flossenbürg, Gross-Rosen a Ravensbrück, které byly na území dnešní České republiky, a dále přibližuje pietní místa v daných lokalitách, na trasách transportů a pochodů smrti. Publikace vznikla jako doprovodný text stejnojmenné výstavy, kterou muzeum prezentovalo v roce 2012. V knize najdete přehledně uspořádané informace dle regionů a typu místa – například o pobočných táborech v Holýšově, Kamenném Šenově, Litoměřicích, Vrchlabí, Jezeří, Bílé Vodě a mnoha dalších. Vše doprovázejí nejen dobové fotografie. ■ **af**

Symbolika židovských náhrobků

Při návštěvách židovských hřbitovů návštěvník narazí dříve nebo později na náhrobky, jejichž výzdobě v daném momentu nerozumí nebo nezná souvislost motivu výzdoby s textem náhrobku či s osobou zemřelého. V našem cyklu představujeme a interpretujeme některé ze symbolů na konkrétních ukázkách.

Gabaj cedaka

Cedaka, dobročinnost, vychází ze sociálního cítění Tóry a systému pomoci potřebným, který byl podrobně vypracován v Talmudu. Před důležitými svátky i při dalších příležitostech je v židovské společnosti zvykem poskytovat dobročinné dary. Již od raného středověku měla každá židovská obec správce milodarů (gabaj cedaka), který střežil pokladnu a musel být důvěryhodnou osobou. Proto tato funkce bývá uvedena v náhrobním nápise a často je i výtvarně zobrazena. Většina vyobrazení představuje pokladničku, v některých případech včetně vhažované mince.

Motiv pokladničky se stal velmi oblíbeným na jižní Moravě. Několik náhrobních kamenů s téměř identickým motivem pokladničky, kte-

rou přidržuje ruka jejího správce, nacházíme ve 2. čtvrtině 19. století v Mikulově, Ivančicích a Podivíně. Podivínský náhrobek z roku 1834 představuje **Šloma, syna Jicchaka Jehudy Spitze**.

Stejná činnost se ve výtvarné výzdobě může projevit zcela jiným výtvarným motivem. Náhrobek Mošeho Schillera (1851), správce pokladny židovské obce ve Stráži nad Nežárkou, tvoří v horní části otevřená dvoustrana knihy popsaná chvalořečí na zemřelého. Otevřená kniha je v náhrobním nápisu označená jako kniha oslavy a chvály. Motiv knihy ilustruje skutečnost, že identický výtvarný symbol nenese vždy tentýž význam a že stěžejní pro interpretaci je souvislost s náhrobním textem.

■ Iva Steinová

ŠAMAJIM

12. ROČNÍK FESTIVALU ŽIDOVSKÉ KULTURY
27. 7. – 1. 8. 2015 ŽIDOVSKÁ ČTVRTĚ, ZADNÍ SYNAGOGA TŘEBÍČ

Pod záštitou Velvyslanectví Státu Izrael v České republice.

Věnováno třebíčskému rodákovi
Antonínu Kalinovi,
zachránci židovských dětí.

שמאים

Aktuální informace na
www.samajim.cz

Celodenní vstupenka
(pátek, sobota)
260 Kč

Předprodej:
od 29. června 2015

Turistické informační centrum
Národní dům
Karlovo náměstí 47, Třebíč
info@mkstrebic.cz
tel.: 568 610 021

Turistické informační centrum
Zadní synagoga
Subakova 1/44, Třebíč
infosynagoga@mkstrebic.cz
tel.: 568 610 023

Změny programu a další
informace sledujte na fb,
www.mkstrebic.cz
a na www.visittrebic.eu

ŠAMAJIM NA FACEBOOKU:
www.facebook.com/samajimtrebic

ISRAEL

NADAČNÍ FOND OBETEM
ŽIDOVSKÉHO GENOCIDIA
FOUNDATION FOR
HOLocaust VICTIMS

YMGZ
KRAJÍ MAGA GURAI

★ Pondělí 27. 7.

- 16.00 SLAVNOSTNÍ ZAHÁJENÍ 12. ROČNÍKU FESTIVALU
KŘEHKOST LIDSKÉHO BYTÍ
Vernisáž výstavy Sylvy Chludilové, průvodní slovo Erika Bezdičková
YOCHVED – taneční vystoupení třebíčského souboru
18.00 NACHES TRIO (Praha, Berlín), 80 Kč

★ Úterý 28. 7.

- 17.00 MAMALÖR (Ostrava) – klezmerové melodie a písně potulných židovských hudebníků
z východní Evropy, 80 Kč

★ Středa 29. 7.

- 16.00 KRAV MAGA KURZ & KRAV KIDS – výuka a ukázky
Izraelský sebeobraný systém pro děti i dospělé – zkušení instruktoři představí možnosti
sebeobrany při napadení jiným dítětem, ale i dospělým člověkem, 40 Kč
19.00 CIMBÁLOVÁ MUZIKA CAPELLA – směr židovských i lidových písní a melodií
v podání cimbálové muziky v klasickém nástrojovém obsazení, 80 Kč

★ Čtvrtek 30. 7.

- 16.00 KOŠER SNOUBENÍ – chrámské košer víno a židovská kuchyně, 100 Kč
19.30 RABIGABI A G. – jedinečný klezmer ze Slovácka, 80 Kč

★ Pátek 31. 7.

- 13.00 PUTOVÁNÍ ZA ŽIDOVSKOU MINULOSTÍ S JITKOU PADRNOSOVOU
Prohlídka židovské čtvrti s Jitkou Padrnosovou z třebíčského archivu. V ceně vstupenky
lahodná košer sušenka. Sraz v 12.45 před Zadní synagogou, 90 a 70 Kč
15.00 O ESTER – divadélko Feigele Vidy Neuwirthové – pro malé i velké, 40 Kč
17.00 AVONOTAJ (Šumperk) – židovské písně v jazyce ladino, jidiš a hebrejštině, 80 Kč
19.00 JAK TO CHODÍ V MIKVE? – přednáška Jany Peterové, 40 Kč
21.00 TROMBENIK (Praha) – otřelí klezmeři opět v Třebíči, 80 Kč

★ Sobota 1. 8.

- 10.30 PUTOVÁNÍ ZA ŽIDOVSKOU HISTORIÍ S JITKOU PADRNOSOVOU
Prohlídka židovské čtvrti s průvodkyní Jitkou Padrnosovou z třebíčského archivu,
V ceně vstupenky lahodná košer sušenka. Sraz v 10.15 u Zadní synagogy, 90 a 70 Kč
15.30 ŽIDOVSKÉ ŽENY S NOBELOVOU CENOU – přednáška Zuzany Prudilové, 40 Kč
SHALOM ALEICHEM – krátké taneční vystoupení (po přednášce) – MOTUS Třebíč
17.00 TABASKER – směsici klezmeru, gypsy a folku k tanci i poslechu zahrají plzeňští muzikanti
Ikoná se na dvorku U Židovské brány, L. Pokorného 101, 80 Kč
20.00 KARINE SARKISJAN & PREBBURGER KLEZMER BAND (Arménie, Slovensko)
Fenomenální arménská zpěvačka jako host slovenských klezmerů, 80 Kč

Připravili jsme také speciální festivalové prohlídky Zadní synagogy, židovské domácnosti
a reznictví s košer vínem a košer mokaem pro děti.

Generální partner

Hlavní partner

Organizátor

Festival pro židovskou čtvrť Boskovice 2015

Boskovická židovská čtvrť je jedinečnou urbanistickou památkou, která svou malebností okouzluje už po desetiletí. Přesto jí v osmdesátých letech hrozila úplná likvidace. Vlna aktivních „bojovníků“ za její záchranu se zvedla záhy. Prvotní impuls pro uspořádání kulturního festivalu zavdali členové sdružení **Prostor**, kteří se s prosbou o pomoc obrátili na **Unijazz**.

účasti veřejnosti i novinářů se její osud podařilo zvrátit,” popsal zrod festivalu předseda Unijazzu Čestmír Huňát.

Po více než dvaceti letech se lze ohlédnout a říct, že mise byla úspěšná. Likvidace čtvrti dávno nehrozí a postupně se obnovuje. Město zrekonstruovalo rozvodné sítě, cesty i fasády domů, opravy se dočkala také místní synagoga a židovský obecní dům, od roku 1999 se návštěvníci čtvrti mohou vydat po naučné stezce zahrnující 27 historických objektů. Osudy židovské čtvrti v Boskovcích dnes dokumentuje také několik publikací, například kniha Jaroslava Klenovského a Jaroslava Bránského. A samotný festival si díky pozitivním změnám mohl dovolit zkrátit svůj podtitul na pouhé „pro židovskou čtvrť“.

Na událost se po dvaadvaceti letech sjíždí tisíce návštěvníků. Rok co rok na začátku léta ožívají krásné boskovické památky: synagoga, hrad, zámek, zámecký skleník, farská zahrada,

Ze společné iniciativy vzešel v roce 1993 první ročník letního festivalu **BOSKOVICE – PRO ZACHOVÁNÍ A OBNOVU ŽIDOVSKÉ ČTVRTI**. Cíl akce byl jasný: upozornit média, odborníky i širokou veřejnost na architektonický unikát a jeho neutěšený stav, zabránit tak jeho likvidaci a přispět k obnově.

„Existence čtvrti jako urbanistického celku byla vážně ohrožena. Právě díky každoroční

amfiteátr letního kina nebo panský dvůr. Veřejnosti je na čtyři dny akce přístupný i židovský hřbitov.

Festival brzy přesáhl rámec města i regionu. O celorepublikovém významu svědčí mimo jiné i to, že v roce 2000 nad festivalem převzal záštitu prezident republiky Václav Havel a v tomtéž roce byl zařazen do katalogu DNŮ EVROPSKÉHO DĚDICTVÍ v rámci kampaně Rady Evropy EVROPA – SPOLEČNÉ DĚDICTVÍ.

LETOŠNÍ ROČNÍK

O druhém červencovém víkendu se v jihomoravských Boskovicích odehraje již 23. ročník festivalu. Už přes dvacet let se město na začátku léta mění v kulturní oázu, do které se sjíždějí tisíce lidí. Právě místo konání má zásadní podíl na neopakovatelné atmosféře festivalu. Koncerty, představení, promítání i čtení proplétají celé město. I letos festival představí desítky hudebních projektů z Česka i zahraničí. Jednou z hlavních hvězd festivalu bude například německá jazzová legenda, bubeník Günter „Baby“ Sommer. „Přivést zakladatele německého moderního jazzu jsem se snažil několik let, je skvělé, že se to konečně povedlo. Sommer má za sebou spolupráci s Peterem Brötzmannem, Cecillem

Taylorem nebo také českým kytaristou Rudolfem Daškem. Do Boskovic přijede nejen se třemi dlouhodobými jazzovými projekty, ale i se sestavou freellusion složenou z Günterových žáků speciálně pro tuto příležitost,” uvedl Viktor Slezák, jeden z dramaturgů česko-německé jazzové scény.

Svébytnou součástí festivalu tvoří také divadelní představení, autorská čtení předních tuzemských autorů a filmové projekce. Návštěvníci se mohou těšit například na jedinečnou dětskou operu Hanse Krásky z terezínského ghetta Brundibár, scénické čtení ze vzpomínek kněze Antonína Huvara na deset let v komunistických věznicích nebo na tradiční filmový blok letos věnovaný profilu scenáristy Jiřího Křižana.

Více informací najdete na webové prezentaci www.boskovice-festival.cz.

■ Adéla Procházková, Unijazz

OSVĚTIMSKÉ ALBUM

THE AUSCHWITZ ALBUM

1975 – 20/9/2015

GALERIE HLAVNÍHO MĚSTA PRAHY
ŽIDOVSKÉ MUZEUM V PRAZE
PRAGUE CITY GALLERY
JEWISH MUSEUM IN PRAGUE

DŮM FOTOGRAFIE
HOUSE OF PHOTOGRAPHY

REVOLUČNÍ 1006/5, PRAHA 1
ÚT–ST. PÁ–NE: 10–18 HOD. | ČT: 10–20 HOD. | PO: ZAVŘENO
TUE–WED, FRI–SUN: 10:00–18:00 | THURSDAY: 10:00–20:00
MONDAY CLOSED

WWW.GHMP.CZ
WWW.JEWISHMUSEUM.CZ

Projekty Lauderových škol

Lauderovy školy byly založeny před 18 lety. Stávají z mateřské školy, základní školy a osmiletého gymnázia a navštěvuje je na 260 dětí – žáků a studentů. Lauderovy školy jsou v Čechách zcela ojedinělou institucí, která poskytuje vedle kvalitního obecného vzdělávání také vzdělání v judaismu a hebrejštině. Škola byla zřízena Židovskou obcí v Praze na podnět rabína Sidona a Lauderovy nadace. Je otevřenou institucí, kterou navštěvují děti celého spektra rodinného židovského zázemí.

Lauderovy školy jsou jedním z tradičních partnerů našeho fondu. Finanční podporu pro své projekty získávají většinou v programech Budoucnost, Naše budoucnost a v posledních le-

strojem komunitní práce a vytváří prostředí, ve kterém se při židovských aktivitách setkávají lidé více generací z nejrůznějších částí židovské obce.

V programu Budoucnost podporujeme v Lauderových školách individualizovanou výuku hebrejštiny pro rodilé mluvčí. Přispíváme na izraelského učitele, který se individuálně věnuje dětem, pro které je hebrejšтина rodným jazykem nebo dětem bilingvním a umožňuje jim tak přirozeně se v tomto jazyce rozvíjet na jejich úrovni.

Konečně v programu obnova letos již druhým rokem podporujeme školní pracovní-studijní pobyt v Úštěku. Tato akce se koná vždy v červnu, účastní se jí studenti vyššího gymnázia a její náplní je péče o místní židovský hřbitov, studium náhrobků a zároveň zkoumání místní krajiny z pohledu ekologie, biologie a geografie. ■ **tg**

tech také nově v programu Obnova. V programu Naše budoucnost letos podporujeme celoroční program odpoledních školních oslav židovských svátků. Těchto oslav se účastní nejen děti a rodiče školy, ale také příbuzní dětí z širší rodiny, absolventi školy a další lidé z okruhu židovských obcí a dalších židovských institucí. Mezi programy, které proběhly v tomto školním roce s naší podporou, můžeme jmenovat odpolední tvořivé dílny ke svátkům měsíce Tišri nebo ke svátku Tu bi-švat, chanukový bazar nebo venkovní slavnost ke svátku Lag ba-omer. Díky těmto akcím se škola stává velmi důležitým ná-

Láska za časů Osvětlení

Je škoda, že o životě Pavla Stránského a jeho ženy Věry nevznikl hollywoodský film. Z období holocaustu známe stovky silných příběhů; ten jejich, jenž se začal psát v prosinci roku 1941, má ale sílu mýtu o velké lásce, která překonala ty nejhorší nástrahy dějin.

Pavel Stránský – přeživší nacistické vyhlazovací tábory a také dědeček našeho redakčního fotografa – si toho byl vědom. A po roce 1989 udělal to, co považoval za svůj úkol: vyprávěl. Neapsal žádné memoáry, jež by se počítaly mezi klasiku šoa literatury, vydal jen útlou knížku vlastním nákladem. Vsadil na osobní sdílení, které vnímal jako nejúčinnější způsob, jak o temnotě doby a naději skryté v mezilidských vztazích svědčit.

V pokročilém stáří se stal mužem na cestách. I po devadesátce si pravidelně balil kufr a objížděl školy nejen v Česku a v Evropě, ale i ve Spojených státech. Až do první středy tohoto jara, kdy se jeho život v 94 letech uzavřel.

ALESPŇ NA ČEŠTINU

Sám jsem měl příležitost účinek jeho slov na studenty zažít, když jsme zorganizovali besedu na gymnáziu, kam chodí má nejstarší dcera. Přípravu nejprve připomínala typickou českou grotesku. Když dcera nabídla profesorce dějepisu, že by do hodiny mohl přijít pamětník holocaustu a vyprávět svůj příběh, učitelka odmítla. Berou prý teď právě Jiřího z Poděbrad, takže setkání s přeživším Osvětím se do výuky nehodí.

Doma jsem zuřil, že panu Stránskému je přes devadesát – a než se osnovy doplouží ke konferenci ve Wannsee, může být už po smrti. Dcera se v předtuše mé intervence, o kterou moc nestála, druhý den domluvila s chápavější češtinářkou a večer mi pyšně oznamovala, že pan Stránský může přijít – do hodiny češtiny.

O pár týdnů později jsem ho doprovodil ke vchodu gymnázia, předal studentům a počkal v přilehlé kavárně. Na besedě jsem nebyl. Ale pohled na patnáctileté teenagery, kteří ho vyprovázeli po konci setkání, mi stačil. Jejich oči vyzařovaly pohnutí, hluboký prožitek a pochopení něčeho podstatného. Takové oči člověk na chodbách škol často nevidí.

SPOLU NA VÝCHOD

Přitažlivost pro dospívající generaci měl jeho válečný osud mimo jiné i proto, že byl navzdory strašlivým okolnostem také působivou love story. S Věrou Stadlerovou se seznámili v roce 1938 jako středoškoláci. Jemu bylo 17 let, jí o rok méně. Byli nerozluční a zůstat spolu se jim podařilo i nějaký čas poté, co se naplno rozjela mašinérie konečného řešení židovské otázky.

Pavel Stránský byl deportován do Terezína v prosinci 1941. Byl členem skupiny mladých mužů, kteří měli upravit bývalou vojenskou pevnost, aby sloužila coby židovské ghetto. Věra přijela týden po něm i s oběma rodiči. Její otec zanechal dlouho v Terezíně zemřel.

Když se mladí milenci na sklonku roku 1943 dozvěděli, že Pavel byl zařazen do chystaného transportu na Východ, toužila Věra odjet s ním i se svou matkou. Se zařazenými do transportu se mohli dobrovolně přihlašovat jen nejbližší příbuzní. Byli z obou rodin poslední tři naživu a rozhodli se zůstat spolu, pokud to jen půjde. A tak měli v ghettu židovskou svatbu, při níž se místo

číše vína rituálně napili z ešusu s kávovou náhražkou. Svatební noc strávili uprostřed dvou a půl tisíc dalších nešťastníků čekajících stejně jako oni na odjezd. „Naše svatební cesta byla do Osvětimi,“ říkával Pavel Stránský později s černým humorem.

V nejznámějším vyhlazovacím lágru byli zařazeni do tzv. Terezínského rodinného tábora. Pavel Stránský se tu jako tajný učitel podílel na vzdělávání dětí v zakázané škole. Během roku 1944 esesáci rodinný tábor zlikvidovali. Většinu vězňů poslali do plynových komor. V červenci 1944 ale přišla nečekaná selekce. Hrst praceschopných mužů a žen deportovali nacisté do lágrů v Německu. Oba mladí manželé selekcí prošli, na rozdíl od Věřiny maminky. Mohli žít dál, ale jejich cesta se rozdělila.

Věra putovala po různých ženských lágrech, až skončila v Bergen-Belsenu. Pavel byl odvezen do tábora Schwarzheide v Sasku, kde pracoval v továrně na výrobu benzínu. Více než rok jeden o druhém nevěděli vůbec nic. V dubnu 1945 byl Pavel Stránský součástí pochodu smrti. Z tábora tehdy před hlavními esesáků vyšlo šest stovek vězňů, několikátýdenní cestu pěšky do Terezína přežila zhruba třetina. Na sklonku války vážil 36 kilogramů.

Po návratu do Prahy netušil, zda jeho žena přežila. Podařilo se mu ale záhy zjistit, že je do-

sud v karanténě tábora Bergen-Belsen osvobozeného britskou armádou. Onemocněla skvrnitým tyfem – nemocí, již v předchozích měsících v táboře podlehl 35 000 lidí. Manželé ale měli štěstí i v téhle poslední chvíli. Devatenáctého července 1945 zazvonila Věra na dveře bytu, který jejím muži po návratu přidělil bytový úřad. Žili tu spolu dalších padesát let, do Věřiny smrti (zemřela v roce 1998).

JEDNA VĚC MĚ MRZÍ

O příběhu Pavla Stránského a jeho ženy jsem věděl dlouho, můj přítel a kolega Matěj měl ke své babičce a dědovi silný vztah a často o nich vyprávěl pozoruhodné detaily. Treba jak má děda doma v příborníku už přes půl století lžici na jedné straně zbrousenou na nůž, kterou si s babí vyměnili, když se v létě 1944 loučili v Osvětimi. Zachází s ní stejně jako s jinými přibory, takže při společných rodinných večeřích zkrátka občas na někoho vyjde.

Potkali jsme se osobně jen dvakrát – poprvé před třemi lety při přípravě článku o budoucnosti odkazu holocaustu, podruhé o pár měsíců později během zmíněné návštěvy gymnázia. Bylo mu přes devadesát, byl na jedno oko slepý a chodil s hůlkou. Měl ale rovné držení těla, jasné myšlení a vyzařoval askezi lidí, které život naučil disciplíně.

Nebyl filozof holocaustu, ale řekl tehdy nad čajem jednu větu, kterou s odstupem vnímám jako podstatnou součást mementa, jímž by nacistická genocida měla navždy zůstat. „Jedna věc mě nikdy nepřestala mrzet,“ vysvětloval, „že když jsme my, Židé, šli ze shromaždiště v Holešovicích na nádraží, lidé stáli kolem, dívali se na nás a nikdo neřekl: ‚Vraťte se nám.‘“

Nikdy se nesmířil s tím, že společnost mohla tak snadno dovolit masovou vraždu lidí, kteří patřili k váženým občanům první republiky. Ale necítil jsem z něj hořkost. Ona zkušenost spíše posilovala jeho vědomí, že je nutné se o své zážitky dělit s mladou generací. Svým drobným dílem chtěl zlepšovat imunitu společnosti.

Po válce a po celou dobu komunistické diktatury o válečných událostech nemluvil, podobně jako řada jiných svědků holocaustu. Začal až po listopadové revoluci, i přes počáteční nesouhlas své ženy, která měla pocit, že jde o jejich soukromý příběh, kterému stejně nikdo neporozumí. Reprézentovali dva typické způsoby vypořádávání se s traumatem šoa: ona je ukryla hluboko v sobě, on považoval za svou povinnost o něm svědčit.

Jako jeden z mála českých přeživších jezdil pravidelně přednášet na německé školy. Právě tady nejvíce zažíval důležitost své práce – silné emoční „probuzení“ mladých lidí, jejichž dědové kdysi holocaust zrežírovali. Poznali starého přívětivého

muže, který genocidu přežil, přijel za nimi – a neviděl svět optikou kolektivní viny. Cítil, že tohle má smysl. S některými německými studenty, které potkal na besedách, si dlouhá léta dopisoval.

Pavel Stránský nebyl slavný ani příliš známý člověk. Jeho mise byla nenápadná, každodenní a občas monotónní. Nebyl v ní sám, podobným způsobem své zkušenosti po revoluci nabídl i další přeživší. Ale patří mu za ní dík. Dík za mou dceru a všechny ostatní děti, které dostaly příležitost slyšet, že i ve stínu plynových komor má smysl věřit v ten lepší konec.

■ Petr Třešňák

Psáno pro web Respektu, převzato s laskavým svolením autora

Motýlí projekt v Lauderových školách

Americká umělkyně Cheryl Price přivezla v červnu do Prahy svůj unikátní The Butterfly Project inspirovaný známou terezínskou básní Pavla Friedmanna **MOTÝLA JSEM TU NEVIDĚL**. Projekt vznikl před rokem a byl inspirován setkáním Cheryl s přeživší Elou Weissberger, jež byla jedním z mnoha dětí, které v Terezíně malovaly v hodinách Friedl Dicker Brandeisové. Cheryl se rozhodla uctít památku 1,5 milionu dětí, které zemřely během šoa tím, že umístí ve veřejném prostoru na různých místech světa 1,5 milionu keramických motýlů. Jejím záměrem je zároveň ukázat sílu společně vytvářeného umění, dětské radosti z tvoření a propojování generací při uměleckých aktivitách.

Paní Price objíždí se svým projektem židovské i nežidovské dětské kolektivy po celém světě. Připravuje workshopy, ve kterých si děti povídají s přeživšími o šoa a o dětských osudech během 2. světové války. Mluví též o svém vlastním životě, o svých dětských radostech, za které jsou vděčné a které se díky projektu učí vnímat jako nesamozřejmé. V rámci české části projektu se děti z Lauderových škol sešly právě s Elou Weissberger a její přítelkyní, významnou českou umělkyní Helgou Hoškovou, a pře-

živší Terezína. Obě dámy s dětmi hovořily nejen o svých terezínských zkušenostech, ale i o svém poválečném přátelství nebo o radosti, kterou mají ze svých vlastních dětí a vnoučat. Společně se pak zamýšlely nad symbolikou motýla, který pro ně představuje radost současného života a budoucnost. Na závěr společně malovaly keramické motýly, které pak nechaly rozletět po stěnách Lauderovy školy.

Více o Motýlím projektu naleznete na webu www.thebutterflyprojectnow.org.

■ tgv

Kalendář námi podpořených akcí

DRUHÉ POLOLETÍ 2015

SRPEN–PROSINEC

PUTOVNÍ VÝSTAVA MÍSTA UTRPENÍ, SMRTI A HRDINSTVÍ

Výstava putuje po českých městech již neuvěřitelných deset let. Seznamuje veřejnost a mládež s historií koncentračních táborů. Součástí výstavy jsou také přednášky, vzpomínky pamětníků a promítání filmů.

Konání: září: Písek
říjen–listopad: Hlinsko
prosinec: Strahovský klášter

Více informací získáte u koordinátorky projektu paní Olgy Zárubové na tel.: 244 462 441.

ŘÍJEN

DNY ŽIDOVSKÉ KULTURY OLOMOUC – ŽIDOVSKÝ ROK

Muzeum umění Olomouc vás zve na 8. ročník několikadenního festivalu se židovskou tematikou.

Termín: 12.–28. říjen 2015
Místo: Olomouc

Více informací naleznete na www.olmuart.cz.

ŘÍJEN–LISTOPAD

TEPLICKÝ CIMES

Ulpan Teplice pořádá každoročně na podzim dny židovské kultury. Můžete se těšit na bohatý kulturní program.

Termín: říjen–listopad 2015
Místo: Teplice

Více informací na www.ulpanteplice.cz.

LISTOPAD

KONFERENCE ŽIDÉ A MORAVA

Muzeum Kroměřížska vás zve na již 22. ročník konference Židé a Morava. Můžete se dozvědět více o dějinách židovských komunit na Moravě a Slezsku, o židovském vzdělávání a zajímavých osobnostech.

Termín: 11. listopad 2015
Místo: Kroměříž

Více informací naleznete na webové prezentaci www.muzeum-km.cz.

Cyklus varhanních koncertů v Jeruzalémské synagoze

2015 Organ Concerts at the Jerusalem Synagogue

I.
27. 5. 2015 – Přemysl Kšica
(B. A. Wiedermann, R. Schumann, F. Mendelssohn-Bartholdy, J. L. Zvonař, P. Kšica, Ch.-M. Widor)

II.
24. 6. 2015 – Jitka Chaloupková
(J. S. Bach, F. Mendelssohn-Bartholdy, A. G. Ritter, A. Dvořák, J. B. Foerster)

III.
29. 7. 2015 – Josef Rafaja
(J. Pachelbel, J. S. Bach, F. Mendelssohn-Bartholdy, V. Bellini, J. Alain, G. Litaize, P. Eben)

IV.
12. 8. 2015 – Václav Uhlíř
(G. F. Händel, J. S. Bach, W. A. Mozart, J. K. Kuchař, A. Dvořák, B. A. Wiedermann, J. Strejček)

V.
9. 9. 2015 – Vladimír Roubal
(J. S. Bach, F. Mendelssohn-Bartholdy, L. Böhrer, C. Franck)

VI.
7. 10. 2015 – Václav Peter
(J. Pachelbel, J. S. Bach, J. Zach, J. Fila, C. Franck)

Cyklus koncertů se koná za finanční podpory Ministerstva kultury České republiky a Magistrátu hl. města Prahy.

Začátky koncertů v 18:00 hod. / Begins at 18:00
Vstupné dobrovolné / Entrance Free

Jeruzalémská synagoga, Jeruzalémská 7, Praha 1

